

יחידת הוראה בנושא השנתי לשנת תשע"ג : בסימן מנהיגותם של דוד בן-גוריון ומנחם בגין

שם היחידה : **בגין ובן-גוריון הם לא רק שמות של רחובות**
חוקרים על מנהיגי העבר

תשע"ג

היחידה פותחה ע"י איריס ברקוביץ והדר טימור, המרכז לתכנון לימודים הוראה והערכה מכללה אקדמית בית ברל

© כל הזכויות שמורות

תוכן העניינים:

3	..... חלק ראשון : התפיסה הרעיונית
5	..... חלק שני : דרכי ההפעלה
5	..... חלק שלישי : הצעות לשילוב בהוראה
7	..... חלק רביעי : מהות תהליך החקר
8	..... חלק חמישי : דימוי התלמיד והמורה ביחידת ההוראה
9	..... חלק שישי : הערכת פעולות התלמידים והתוצר הסופי
9	..... חלק שביעי : תיאור המהלך בכיתה
11	..... חלק שמיני : רשימה פוטנציאלית למושאי חקר ולראשי פרקים לפיתוחם
18	..... חלק תשיעי : דוגמאות למושאי חקר העוסקים בשאלות מכלילות :
18	..... חלק עשירי : הצעות לפעילות סיכום
20	..... חלק אחד עשר : שירים על דוד בן-גוריון, מנחם בגין ורוח התקופה
20	..... חלק שנים עשר : מקורות מידע דיגיטאליים אודות דוד בן-גוריון
22	..... חלק שלושה עשר : מקורות מידע דיגיטאליים אודות מנחם בגין
24	..... חלק ארבעה עשר : מקורות כלליים
25	..... ביבליוגרפיה

חלק ראשון: התפיסה הרעיונית

בשנת תשע"ג החליט שר החינוך, מר גדעון סער, לעסוק בבתי הספר בנושא השנתי אודות המנהיגים דוד בן-גוריון ומנחם בגין, שהיו בעבר ראשי ממשלות של מדינת ישראל. מתוך דבריו אודות הנושא השנתי: "העיסוק של התלמידים בחזונום ובפעילותם של שניים מגדולי המנהיגים של מדינת ישראל יאפשר היכרות מעמיקה עם אישים שהטביעו חותם על אופייה ודמותה של מדינת ישראל כמו גם עם אירועים היסטוריים בחיי מדינת ישראל" ציין שר החינוך, גדעון סער בישיבה של וועדת החינוך. עוד הוסיף ואמר כי "זו הזדמנות טובה עבור התלמידים ללמוד על ההיסטוריה של מדינת ישראל, ועל מנהיגות. התלמידים ילמדו על ההחלטות המשמעותיות שקיבלו מנהיגים אלה תוך הכרת מורכבות ההחלטות, שיקול הדעת ומערכת הערכים שהנחתה אותם".

"זו הזדמנות טובה עבור התלמידים ללמוד על ההיסטוריה של מדינת ישראל, ועל מנהיגות" אמר השר סער

<http://www.gideonsaar.com/175141>

המאה הנוכחית, המאה ה-21, היא עולם של הזדמנויות הולכות וגוברות, עידן הדורש יוזמה אישית רבה יותר, כולנו נדרשים להנהיג. ההנהגה אינה תחום הבלעדי של יחיד סגולה. כל אחד מאתנו נמצא במצב בו עליו להנהיג מישהו ועל כן יש לראות במנהיגות מיומנות אותה על כולנו לפתח, למען ניצול מלוא היכולת הגלומה באדם. היכרות ופיתוח מיומנות זו תוביל את האדם להגשמה עצמית ולהצלחה (לנדסברג, 2004). זאת ועוד, גיל התלמידים עבורם מיועדת תכנית זו הינו הגיל בו מופיעים ניצניה של ההתבגרות, כיתות ה' ו-בית הספר היסודי וחיטובת הביניים. בשנים אלה התלמידים נמצאים בגבולה של החשיבה הפורמאלית המופשטת והשיפוט המוסרי מתחיל להיות יותר דינאמי. ההשתייכות לקבוצת העמיתים בני אותו גיל הופכת לצורך ובניית הזהות מחייבת השתייכות מעבר לקבוצת המשפחה (שכטר, 1991). בנוסף, הכמיהה לדמות חזקה, גדולה ומגוננת טבועה בנו מילדות ומבנה את תפיסתנו כמבוגרים. לכן היכרות עם דמויות המגלות אחריות ויוזמה כדמותם של מנהיגים יסייעו בפיתוח האחריות האישית, ותחושת המסוגלות בקרב התלמידים וילוו אותם לאורך שנות הבגרות וחייהם כבוגרים.

יתר על כן, ככל בני האדם גם התלמידים מתמודדים יום-יום עם דילמות שונות ועם הצורך לקבל החלטות. היכולת לקבל החלטות במצבי דילמה מהווה חלק משמעותי מכישוריו של מנהיג. התמודדות עם דילמות היא חלק מתהליך הגדילה של הילד והיא מתרחשת כל הזמן (כישורי חיים, התשנ"ז). בתהליך זה על התלמיד להבין כי אינו חופשי בבחירת דרכו אלא כי קבלת החלטות מושפעת מהסביבה ומשפיעה עליו. היכרות דמויות אשר התמודדו עם יוזמה, אחריות, הקשבה, קבלת החלטות ויושר יסייעו בפיתוח מסוגלות עצמית בתהליך של קבלת החלטות.

לבסוף, בחוק החינוך הממלכתי (2000) סעיף 9 כתוב: "לטפח מעורבות בחיי החברה הישראלית, נכונות לקבל תפקידים ולמלאם מתוך מסירות ואחריות, רצון לעזרה הדדית, תרומה לקהילה, התנדבות וחתימה לצדק חברתי במדינת ישראל." חשיפת התלמידים לתופעת המנהיגות, עתידה להשפיע עליהם גם מחוץ לכותלי בית הספר. התלמיד לומד מניסיונם של אחרים (מבוגרים עמם הוא נפגש, כמו: מורים או מדריכים בתנועת הנוער), מתנסה בהובלה של מונהגים (חונכות בבית הספר, הדרכה ועוד) ואף בוחן את התנסויותיו אשר יהוו לו כלי לחייו העצמאיים בעתיד.

"מנהיגות היא התופעה הנצפית ביותר והמובנת פחות עלי אדמות" (Burns, 1978 בתוך פופר, מ' 2007).

נושא המנהיגות הוא אחד הנושאים המרכזיים בחיי האזרח במדינת ישראל. עצם קיומה ורווחתה של המדינה, מושתתים על איכות מנהיגיה. כאנשי חינוך עלינו לראות חשיבות עליונה לתת פְּמָה לנושא זה בקרב תלמידי ישראל שחלקם עתידים לתפוס עמדות מנהיגותיות בעתיד.

"המנהיגות היא תופעה פסיכולוגית, המושפעת משינויי משימה ומצב, משינויים בהשקפות, בהתנהגויות של מנהיגים, ומשינויים בנטיות ובתפיסות של מונהגים" (פופר, 2007). תופעת המנהיגות דינאמית במהותה ומאופיינת בממדים תרבותיים והתנהגותיים. תרבויות שונות מייחסות ערך שונה למנהיגות. מנהיג הוא סמל לתהליכים, לכוחות חברתיים שניתן להתחבר אליהם בעיקר בתקופות של שינוי סדר חברתי. מנהיגות קיימת בהקשרים שונים: בצבאות, בפוליטיקה, בתעשייה, בקהילות, ובעצם בכל קבוצה או ארגון. מנהיגות קיימת בנסיבות שונות: עלייתם של מנהיגים, כמו גם שקיעתם, היא תוצאה של נסיבות חברתיות, כלכליות והיסטוריות – בתקופות משבר צומחים מנהיגים אשר נותנים מענה למצב מסוים, ומנהיגותם מעוצבת על-ידי מאפייניהם הייחודיים של הנסיבות.

לצד ההקשרים השונים צמחו גם הגדרות שונות לתופעת המנהיגות. הגדרה כללית מספק הפילוסוף היווני אפלטון, אשר אמר כי האיש הראוי להיות מנהיג, הוא האיש היודע. עד היום צמחו מנהיגים רבים וחלו שינויים בתפיסת מושג המנהיגות. פופר מגדיר את מושג המנהיגות כמערכת יחסים המעוגנת בצורך של שני הצדדים: "בכל מקום שבו יש מנהיגות, קיימים לפחות מנהיג אחד ומונהג אחד" (פופר, 1994).

שלושה גורמים משפיעים על התפתחותם של מנהיגים מעצבים: ראשית, הגורם המשפיע ביותר על צמיחתו של המנהיג המעצב היא הכריזמה: "כישרון של אדם להשפיע על ציבור ולמשוך אחריו חסידים" (מילון ספיר, 1997). שנית, יכולת ליצור גירוי אינטלקטואלי, כשהמנהיג גורם לסביבתו לחשוב בדרך אחרת יצירתית, מגוונת, פתוחה או סובלנית. ולבסוף, התייחסות אישית כלפי המונהג והעצמתו. מרכיבי ההתנהגות של מנהיגות מעצבת בעלי השפעות משולבות ועובדים בקשרי גומלין על מנת להשפיע על שינויים במונהגים.

כיצד נדע לזהות מנהיג? מיכה פופר (1994) מזהה את המנהיג כמי שהביא את החברה למדרגה מפותחת יותר. הקריטריונים החשובים להערכת מנהיגות הם:

- א. איזון בין חזון למציאות – המנהיג אינו בוחן את עצמו לאור הצלחותיו והן פתוחות לביקורת.
- ב. חוט שדרה ערכי ואחריות חברתית – תרומתו של המנהיג לטובת הכלל יש לה משמעות מוסרית-חברתית.

ג. תרומת המנהיג לטווח ארוך – נקודה הנבחנת בדרך כלל בדיעבד, אך מנהיגים הפועלים לטווח ארוך יפעלו במובנים רבים גם בניגוד לנטיות טבעיות, הקיימות בצד המנהיג. הוא יצמצם את התלות בו, יעצים את הכפופים לו, יחזק את אמונתם ביכולותיהם. גם אם נתפש תחילה כחלש לאחר לכתו, הוא מותיר אחריו אנשים כשירים, המאמינים ביכולתם, ומצליחים לפעול עצמאית.

ביחידה זו נלמד להכיר את המנהיגים דוד בן גוריון ומנחם בגין אשר תרמו בפועל להקים מדינה לעם היהודי. מדינה בה יוכל העם היהודי לחיות בעצמאות ובבטחה.

אוכלוסיית היעד

יחידה זו מיועדת לתלמידי כיתות ה'–ו' בבית הספר היסודי ולתלמידי ז'–ט' בחטיבה.

חלק שני: דרכי ההפעלה

יחידה זו נבנתה על-פי עקרונות למידת החקר המשלבת את רעיונות הלמידה הקונסטרוקטיביסטית, למידה המבוססת על בנייה של הבנות על העולם האמיתי. המתבצעת באמצעות ההנחיה והתיווך של מורים וחומרי למידה, ותוך הדגשת הגיוון והסובייקטיביות של הידע אצל הלומד. למידת החקר מסייעת ליצור לומד אוטונומי, המתנסה באתגרים לימודיים מתוך בחירה. הוא מפתח לעצמו אסטרטגיות למידה ומייצר ידע. בנוסף, תשומת הלב הניתנת ללומד מעלה את המוטיבציה שלו ללמידה. לבסוף, דרך למידת החקר התלמיד מקיים דיאלוג עם חבריו וכך נוצרת קהילת לומדים.

מרכיב חשוב בלמידת החקר הוא סביבת הלמידה. סביבה זו צריכה להיות עשירה ככל האפשר בחומרי גלם המשמשים לצרכי חקר ואף משלבת אמצעים טכנולוגיים.

ניתן ליצור כחלק מהסביבה **לוח תוכן**.

לוח תוכן הינו לוח שיוצב בכיתה ובו יוצגו התכנים הרלוונטיים לתוכן הנלמד, תוצרי תלמידים, משימות ועוד. מטרתו להציג את אשר נלמד בכיתה ולשתף את קהילת התלמידים בכיתה בשאלות שנשאלו על ידי תלמידים שונים, הפעילויות שניתנות על ידי המורה לקידום המשימה וכדומה.

על המורה לוודא כי לוח זה מאורגן ועדכני במקביל לנעשה בכיתה ויש בו תחלופה של תוכן. ניתן למנות תלמידים אשר יהיו אחראים לעדכון הלוח תוך הפעלת חשיבה ושיקול דעת בבחירת המידע הרלוונטי.

יישום למידת החקר יכול להתבצע במספר אופנים, כאשר הדרך המתאימה ליחידת הוראה זו היא הבניית הלמידה סביב שתי דמויות מופת בתולדות המדינה, דוד בן-גוריון ומנחם בגין, כשהתלמידים רוכשים ידע בסיסי ולאחריו מעלים שאלות רחבות ומחפשים את התשובות. שאלה רחבה אחת יכולה לזמן מספר כיווני חיפוש של תשובות. כל תלמיד יבנה לעצמו את דרכו הייחודית למציאת התשובה – לחקירה אמיתית.

מעבר לרכישת מיומנויות חקר בעזרת "למידת החקר" לצורך מילוי המשימה הכיתתית, ניתן לראות כי מאפייניו של התלמיד המתמודד עם חיפוש ידע, קבלת החלטות, יוזמה ולמידה פעילה (לומד בעל הכוונה עצמית) מקבילים לחלק מתכונותיו של המנהיג.

חלק שלישי: הצעות לשילוב בהוראה

את היחידה "בגין ובן-גוריון הם לא רק שמות של רחובות / חוקרים על מנהיגי העבר" ניתן לשלב בהוראה וללמד בכמה הקשרים:

1. חשיבות הזיכרון של דמויות מופת במורשת: ניתן לעבוד על יחידה זו בכל אחד מהמועדים המציינים את יום פטירתם של דמויות אלו (ו' בכסלו, יום פטירתו של דוד בן גוריון, הוא יום זיכרון ממלכתי על-פי חוק דוד בן גוריון (תשל"ז 1976) ויום פטירתו של מנחם בגין, ד' באדר ב' התשנ"ב (1992)). כאשר בכל מועד חוקרים על דמות אחרת. כמו כן, ניתן לאפשר לתלמידים לבחור לחקור על אחת מהדמויות לקראת מועד הכרזת המדינה (ה' באייר).

2. מה ניתן ללמוד ממנהיגותם של האישים: בחודש שבט מציינים על-פי ערכי "מפתח הלי"ב" את ערך האחרייות. בחודש זה ניתן להתייחס לחזונם ומעשיהם של דמויות אלו, כיצד לקחו אחריות אישית על

חיוו של העם היהודי וכיצד זה משפיע על פועלם של התלמידים. ניתן ללמד יחידה זו גם בהקשר של ערכים נוספים בתכנית "מפתח ה"ב" כמו: מעורבות חברתית ואחדות ושונות.

3. מנהיגותם של האישים: לאורך שנת הלימודים פוגשים התלמידים מנהיגים שונים ובמגוון תחומי דעת, כמו: תנ"ך (יהושע, בת שבע, מיכל בת שאול), חגים ומועדים (אסתר המלכה, יצחק רבין), היסטוריה (שלומציון המלכה) ועוד. העיסוק בנושא זה יכול להיות ציר לאורך שנת הלימודים.

4. חינוך למנהיגות: בשכבת הגיל הבוגרת בבית הספר היסודי ובשנות החטיבה מקבלים התלמידים גם אחריות על הזולת במגוון הזדמנויות: הנהגות/וועדות בית ספריות, הדרכה בתנועות נוער ועוד. חשיפת התלמידים למנהיגים אלו תסייע להם לזהות תכונות של מנהיג ולבנות זהות מנהיגותית משלהם. ניתן ללמד יחידה זו במסגרת שיעורי "כישורי חיים".

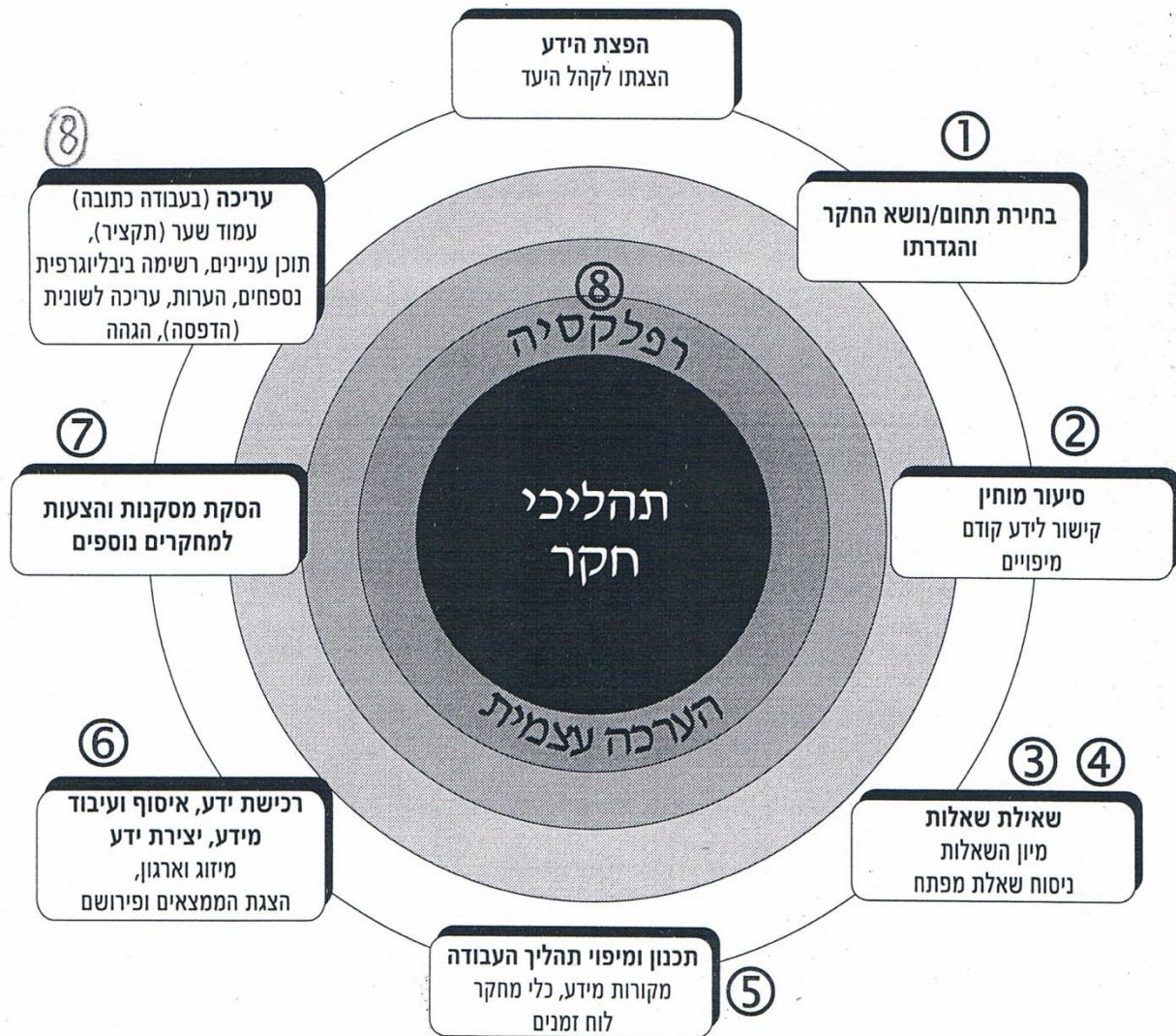
5. למידה חברתית: למידת חקר בקבוצות קטנות זאת במטרה לעודד שיתופי פעולה בין התלמידים ולעודד את עקרונות הלמידה הקונסטרוקטיביסטית. כאשר הקבוצה הלומדת מקיימת דיונים המלווים בחשיבה ובשיקולי דעת ובתהליך של קבלת החלטות. הלמידה בקבוצות קטנות רואה בכל תלמיד משאב החשוב להתפתחות החברתית, הלימודית והקוגניטיבית שלו ושל חבריו לקבוצה.

חלק רביעי: מהות תהליך החקר

שלב החשיפה:

המורה ישתף את התלמידים בהחלטת שר החינוך, מר גדעון סער, בבחירת הנושא השנתי לשנת תשע"ג שהוא דמותם של מנחם בגין ודוד בן-גוריון. המלצתנו ליישם את תהליך ההוראה-למידה על משימות חקר לתלמידים. תיאור תהליך החקר:

מתוך: בירונבוים, מוי (1997). ערכה למיפוי ולהערכה של כישורי הכוונה עצמית בלמידה בדרך החקר.

הערות:

1. מצד אחד ניתן לראות בתהליך כהתפתחות ליניארית שרכיביו בנויים משלב אחרי שלב וכך העבודה מתקדמת לקראת סיומה. יחד עם זאת התהליך הוא מעגלי ודורש בחינת ההלימה לרכיבים השונים שמכילה העבודה לאורך כל מהלך העבודה.

2. הפעילות במסגרת הנושא השנתי תהיה מגוונת ותכלול פעילויות לימודיות לצד פעילויות חווייתיות, לדוגמה: ימי שדה, סיורים באתרים ובמוזיאונים הקשורים לאישים: בית בן גוריון, שדה בוקר, מוזיאון בגין, מוזיאון האצ"ל וכו'. כמו כן יתקיימו פעילויות העשרה נוספות דוגמת צעדות בעקבות תחנות בחייהם של שני האישים ותחרות חיבורים ארצית.
3. תלמידי השכבות הגבוהות יוכלו לחקור על שתי הדמויות במקביל ולערוך השוואה ביניהן על-פי מושא החקר הנבחר.
4. כל רכיב/שלב דורש מיומנויות למידה ברמה קוגניטיבית גבוהה, מיומנויות של לומד בעל הכוונה עצמית ומיומנויות כתיבה. אם לתלמיד אין ידע קודם בניהול חקר, מומלץ לתת הדרכה לפני תחילת העבודה.
5. סביבת הלימודית צריכה לאפשר למידה עצמאית, דהיינו סביבה עשירה באמצעי למידה מגוונים – חומרים ברמות קריאות שונות ובאמצעי ייצוג חזותיים שונים, מורה מסייע ותומך - מורה המאפשר ללומד להבנות את הידע החדש בדרך קונסטרוקטיביסטית ובעזרת דיאלוג מתמיד בינו לבין התלמיד, ועמיתים ללמידה - המפרים את המהלך של הפרט והקבוצה כאחד, משמשים כמעריכים כדי להצמיד (יפה קרת)¹.

חלק חמישי: דימוי התלמיד והמורה ביחידת ההוראה

דימוי המורה:

למורה מספר תפקידים בהפעלת יחידת הוראה זו אך העיקרי שבהם הוא המורה הנתפש כמורה מסייע, המכוון והפועל על-פי הגישה הקונסטרוקטיביסטית. בעזרת עבודתו החינוכית, יכוון ויסייע לתלמידו לבצע את משימת החקר. על המורה לאתגר את תלמידו ולתמוך בהם במטרה להובילם לתוצר המשמעותי ביותר שביכולתם ליצור.

בנוסף, פעילות חקר ארוכת טווח, הדורשת מיומנויות למידה רבות ומגוונות מהתלמיד, מאפשרת למורה להתערב במהלך הלמידה על פי שיקולי דעתו. כמו כן, ישנה אפשרות להתאים את היחידה לסגנונות הוראה שונים, אמונות המורה והעדפותיו.

דימוי התלמיד:

מקומו של התלמיד ביחידת הלימוד נע מתלמיד הנתפש כ"כלי קיבול" לתלמיד הנתפש כאקטיבי וכמשאב מרכזי על-פי הגישה הקונסטרוקטיביסטית.

בתכנית זו המורה מזמן לתלמיד התנסויות שונות בהן מובאים לידי ביטוי כישורים ויכולות כמו: יוזמה, אחריות, הקשבה, הובלה, קבלת החלטות, בחירה, שיתופיות ויכולת ביטוי. התלמיד מביא עמו "קרנות ידע" והוא שותף פעיל ביצירת הידע של עצמו ושל הקהילה בה הוא לומד. לתלמיד מקום מרכזי בהשגת מטרות היחידה ובהצלחתה.

¹ מתוך "טיפוח לומד בעל הכוונה עצמית: פדגוגיה של ספרות מקרים" בעריכת משה זילברשטיין, מכון מופ"ת ומשרד החינוך, תשס"א.

חלק שישי: הערכת פעולות התלמידים והתוצר הסופי

על תהליכי ההערכה להיות כחלק מרכזי מתהליך ההוראה בכיתה ולהיתפס כמיומנות מרכזית בעבור המורים והתלמידים.

במהלך הפעלת היחידה יש להשתמש במספר דרכי הערכה:

הערכה מעצבת – הערכה זו נועדה לספק משוב לשם שיפור ופיתוח. יכולה להתקיים בתחילת התהליך, במהלכו או בסופו. לעתים אפשר להפוך הערכה מסכמת להערכה מעצבת, כאשר לממצאים מתלווה ניתוח והסקה במגמת שיפור.

הערכה מסכמת – יכולה להתבצע בכל שלב של התהליך ולא דווקא בסיומו.

שימוש במחוונים לכל פעילות – המחווון אמור לספק מפתח (קריטריונים) לבדיקת למידת חקר בה אין פתרון אחד ויחיד למשימה בפניה ניצב התלמיד. מפתח זה אמור לכלול את המרכיבים שצריכים להופיע במענה האידיאלי למשימה, ואת מספר הנקודות שכל אחד מן המרכיבים אמור להעניק לתלמיד. השימוש במחוון עשוי לצמצם את ההבדל האפשרי בין הערכות של מעריכים שונים הבודקים את אותה המשימה. מעבר ליתרון בולט זה של הגברת המהימנות, המחווון עשוי לשמש אמצעי יעיל לשיפור התקפות של משימות.

שימוש במשובים – המשוב הינו כלי המאפשר למורה ולתלמידים לקבל חוות דעת על ביצוע פעילויות שונות שבוצעו במסגרת סביבת הלימוד. המשוב יכול להינתן במליאה בשלב הצגת התוצר הסופי.

חלק שביעי: תיאור המהלך בכיתה

שלב איסוף המידע:

עם תחילת העבודה יחשפו התלמידים לשתי דמויות המנהיגים בעזרת בירור מה ידוע לתלמידים על דמויות אלו. ניתן לבקש מהם לברר מידע אודותיהם על-ידי פנייה למבוגרים בסביבתם (בשלב זה אין צורך להפנות את התלמידים למקורות מידע כתובים או דיגיטאליים).

מומלץ לבקש מהתלמידים להביא לכיתה מקורות מידע כתובים (ספרים, כתבי-עת, עיתונים, אנציקלופדיות, קטלוגים ומאגרי מידע ועוד), ומקורות מידע ויזואליים, ומקורות מידע דיגיטאליים אשר ישמשו את התלמידים בעתיד.

מומלץ ליצור בכיתה פינה בה ייאסף המידע ויהיה זמין לשימוש התלמידים במהלך השיעור. כמו כן, יש לזמן אמצעים דיגיטאליים לרשות התלמידים לצורך איסוף המידע באתרים רלוונטיים.

את המידע יש לאסוף בקלסר או בקובץ דיגיטלי ולציין לכל מקור מידע מהיכן נלקח לצורך כתיבת ביבליוגרפיה.

המורה יכולה לחשוף את התלמידים לסוגי מקורות מידע (אם אין ידע קודם בנושא) וללמדם כיצד מתאימים את מקור המידע לסוג המידע הנדרש. היא יכולה ללמדם על ההבדל בין עובדה לדעה, על מידע אובייקטיבי לעומת מידע סובייקטיבי, ועל מידע ראשוני לעומת מידע משני.

שלב העלאת השאלות ויצירת תתי נושאים לחקר :

במהלך שלב החשיפה התלמידים ירצו להרחיב את המידע אודות הדמויות. ניתן להרחיב את היריעה בעזרת שאילת שאלות תחת הכותרת "הייתי רוצה לדעת על...". מהלך כזה יכול להיעשות במליאה ואז ניתן לרשום את השאלות על לוח התוכן בכיתה או באופן פרטני. ניתן לבנות גם מאגר שאלות קבוצתי או אישי. מאגר השאלות יכול להוות בסיס לגזירת תתי נושאים לחקר לכל אחת מהדמויות.

המלצתנו ליצור תתי נושאים בנושאים ממוקדים מתוך מכלול ההיבטים המשקפים את דמותם של האישים, ונוגעים במהלך חייהם, באירועים הדרמטיים להם היו שותפים, ובדעותיהם הפוליטיות והחברתיות. תתי הנושאים יהיו מושא החקר והם מהווים כר רחב למחקר ואיסוף מידע מעניין ומרתק. ההתמקדות מאפשרת לתלמיד לבחון קטע חיים של הדמות ולהעמיק בו על כל רבדיו. מגוון הנושאים שיפותחו בכיתה יהוו מכלול שלם בסיום המהלך. תלמידים יוכלו באמצעות הוראת עמיתים לחשוף בפני חברי כיתתם את הנושא שחקרו ולמדו.

שלב בחירת מושא החקר :

בשלב בחירת הדמות לחקר ובשלב בחירת מושא החקר על הדמות מומלץ כי התלמיד/קבוצת התלמידים יכתבו מהם שיקולי הדעת בבחירת הדמות לחקר ובבחירת מושא החקר דהיינו, תת נושא מתוך הנושאים שהועלו כנקודות עניין אודות הדמות)². מומלץ שהמורה תשוחח עם התלמידים על בחירתם ותכוון אותם בהמשך צעדיהם. כמו כן, היא תוכל לסייע להם במציאת מקורות המידע.

שלב ארגון ועיבוד המידע (התוצר) :

לאחר שהתלמידים בחרו דמות לחקר, מושא חקר הקשור לדמות זו ואספו מידע רלוונטי, עליהם לעבד את המידע וליצור תוצר מוגמר. זהו השלב בו יוצר התלמיד סינטזה בין כל חלקי המידע שצבר ועיבד לבין כל הידע, המושגים והתובנות שלו, שסייעו לו לייצר ידע חדש או לארגן את הידע הקודם שלו באופן אחר. את תהליך ארגון ועיבוד המידע יש לבצע במסגרת הלמידה בכיתה כאשר המורה מכוונת, מנחה ומסייעת לתלמיד (או לקבוצת התלמידים).

התוצר המוגמר יכול להיות תוצר כתוב, מצולם, או כל דרך אחרת אשר תעביר את המידע. עליו לשקף תובנות ומסקנות אישיות שנרכשו במהלך העבודה.

שלב הצגת המידע :

הצגת הנושא יכולה להיות בדרכים מגוונות כגון : טקסט מידעי מילולי, מצגת, פוסט בבלוג, אתר על הנושא, ניהול דיון בעד או נגד, קיום משפט ציבורי, פוסטר ועוד. עבודות החקר יכולות להתבצע באופן יחידני או בקבוצות קטנות. כל יחיד או קבוצה יקבלו נושא העוסק בפן אחד של אחת הדמויות שעוסקים בהן. בתהליך הצגת התוצר בפני מליאת הכיתה יכול להתקיים תהליך של משוב עמיתים.

² דוד בן-גוריון או מנחם בגין אינם נושא מתאים לעבודה בהיותם רחבי היקף ולא ממוקדים.

חלק שמיני: רשימה פוטנציאלית למושאי חקר³ ולראשי פרקים לפיתוחם

הערה חשובה: הנושאים ומושאי החקר שלהלן הם הצעה בלבד. ראשי הפרקים הם דוגמא וכדאי שלכל נושא חקר התלמיד יוסיף ראשי פרקים המעניינים אותו ומעוררים את סקרנותו.

בן גוריון

קורות חיים

- ❖ תארו בקצרה את תולדות חייו של בן-גוריון.
  - יש הטוענים שקורות חייו של בן-גוריון משקפים ושזורים בתולדות המדינה.
- ❖ בחרו ארבעה אירועים התואמים טענה זו והצביעו על הזיקה בין הדמות לתולדות המדינה.
  - הסבירו את בחירתכם ואת עמדתכם.
- ❖ בחרו ארבעה אירועים משמעותיים בעיניכם בחייו של בן-גוריון והסבירו כיצד הם עיצבו את דמותו של בן-גוריון כמנהיג.
  - הסבירו את בחירתכם ואת עמדתכם.
- ❖ בחרו ארבעה אירועים בעזרתם אפשר להעיד על מנהיגותו של בן-גוריון ועוצמתה.
  - הסבירו את בחירתכם ואת עמדתכם.

הכרזת המדינה

- בישיבה חגיגית של מועצת העם, שנערכה ביום שישי, ה' באייר תש"ח (14 במאי 1948), בבניין מוזיאון תל-אביב שבשדרות רוטשילד קרא דוד בן-גוריון את ההכרזה על עצמאות המדינה, היא מגילת העצמאות.
- ❖ מה תפקידו של הגוף "מועצת העם"?
  - ❖ מה היו התהליכים שהובילו להכרזה על עצמאות המדינה וכיצד התקבלה ההחלטה על הצעד הזה?
  - ❖ מהו מקומו/תפקידו של בן-גוריון בכתיבת הצהרת העצמאות והכרזת המדינה?
  - ❖ מיהם החתומים על מגילת העצמאות?
  - ❖ מדוע מנחם בגין אינו חתום על הכרזת המדינה?
  - ❖ בגין נאם לאומה, עם קום מדינת ישראל בשידור ב"קול ציון הלוחמת", מוצאי שבת, ו' באייר תש"ח, 15 במאי, 1948 באתר:

http://www.daat.ac.il/daat/ezrachut/begin/48_5-2.htm

³ ניתן לפתח נושאים רבים נוספים. הנושאים שהוצעו הם המלצה.

- מה היה תוכן הנאום?
- מה הוא מעיד על תפיסת המנהיגות של בגין?

בן גוריון והנגב

בן גוריון ראה ביישוב הנגב ובהפרחתו משימה לאומית, ביטחונית וכלכלית חשובה ביותר (בית אבי חי ומט"ח). זיקה לכך מצא כבר בספרי המקרא. אברהם אבינו התיישב בנגב ואף המרגלים ששלח משה לתור את הארץ עלו תחילה לנגב. לאחר התפטרותו מהכנסת בשנת 1953 ביקש להתקבל כחבר בקיבוץ שדה בוקר. בעיניו, שהותו שם הייתה מימוש חזון החלוציות הציונית. הוא קרא לצעירים לבוא להתיישב בנגב ומאז פעל רבות לפיתוחו במישורים שונים: הוא הקים יישובים כפריים ועירוניים חדשים, הקים מוסדות להשכלה גבוהה: אוניברסיטת באר-שבע ומדרשת שדה-בוקר, בנה את הכור הגרעיני בדימונה ועוד.

הערה מתודית

כל אחד מהנקודות המצוינות להלן יכולה לשמש נושא חקר בפני עצמה. התלמידים יכולים בעצמם להציע נקודות חקר אחרות.

הנגב ויישובו

- ❖ תיאור ייחודו של הנגב כאזור גיאוגרפי – דמוגרפי – סוציולוגי – כלכלי.
- ❖ משמעות החלטתו של בן-גוריון להתיישב בנגב.
- ❖ מה היו השלכות החלטתו של בן-גוריון על התפתחות הנגב?
- ❖ אופן הקמת י"א היישובים בנגב בשנת 1946 ומשמעות הקמתם.
- ❖ תארו את מצבו של הנגב כיום, מבחינה חברתית וכלכלית. האם חזונו של בן-גוריון התממש?
- ❖ הנגב- חדש מול ישן. בחרו מספר מוקדים המהווים את ה"ישן" בנגב וכמה המהווים את ה"חדש".
- ❖ האם יש לוותר על הישן לטובת החדש או לשמר אותו? הסבירו את עמדתכם.

הצריף של בן גוריון

- ❖ תארו מה מכיל הצריף שהיווה את ביתו של בן-גוריון בשדה-בוקר.
- ❖ פירוש הצריף של בן-גוריון כסמל ומהי חשיבותו?
- ❖ התקבלה החלטה על פיתוח מורשת והנצחת דוד בן-גוריון המתייחסת לשימור צריף מגוריו בשדה בוקר: www.pmo.gov.il/Secretary/.../des3902.aspx מה דעתכם על החלטה זו?

- ❖ בן-גוריון טען שכדי להשפיע מנהיג צריך לתת דוגמה אישית. הביעו דעתכם – האם בעלייתו של בן-גוריון לשדה בוקר יש מן הדוגמה האישית?
- ❖ האם פעולתו זו השפיעה על ההתיישבות בנגב?

📌 חוק בן-גוריון

הכנסת מחוקקת את חוק דוד בן-גוריון לזכרו ולפועלו של דוד בן-גוריון ולהנחלת מורשתו לדורות. פירוט החוק, כוונותיו ודרכים ליישומו באתר: http://www.knesset.gov.il/vip/BenGurion/heb/BenGurion_Law_Frame.html עיינו בחוק והביעו את התרשמותכם על מה מעידה דרך ליישומו (כגון - קביעת ועדות, קביעת שר שיעמוד בראש הוועדה, קביעת מועדים להתכנסות הוועדה, מעמד האנשים החתומים על החוק, אזכור דרכי ציון להנצחה).

ביבליוגרפיה

בית אבי חי ומטי"ח - <http://lexicon.cet.ac.il/wf/wfTerm.aspx?id=1333>

בן גוריון והנגב, המכון למורשת בן-גוריון, שדה בוקר, חוברת לתלמיד.
<http://www.bgh.org.il/info/develop/lessons/bgandnegev.htm>

📌 ציטוטים מפיו של בן-גוריון

- ❖ המכון למורשת בן-גוריון, http://www.bgh.org.il/yom_bg.htm, מה ניתן ללמוד מהציטוטים המובאים על תפיסת עולמו של בן-גוריון?
- ❖ איזה מנהיג מצטייר מתוך הציטוטים שקראתם?

📌 מכתבים לילדים

דוד בן-גוריון קיבל מכתבים רבים מילדים וענה לרבים מהם - המכון למורשת בן-גוריון, http://www.bgh.org.il/yom_bg.htm.
❖ קראו חלק מהמכתבים.

- ❖ באילו נושאים עוסקים המכתבים של הילדים?
- ❖ על פי תשובותיו, מה ניתן ללמוד על דמותו של בן-גוריון כאדם וכמנהיג?

📌 הזיקה בין בן-גוריון והתנ"ך

"דוד בן-גוריון היה מעריץ נלהב של התנ"ך בפרשנות הפֶּשֶׁט, ואימץ את התנ"ך כבסיס היסטורי, משפטי ומוסרי של שיבת עם ישראל לארצו. התנ"ך היה חלק מתפיסתו הממלכתית של בן-גוריון, שהפך את התנ"ך ל"לאבן התשתית של השקפת עולמו"...
בהשראתו נוסד חידון התנ"ך לנוער יהודי מן הארץ והעולם המתקיים מדי שנה ביום העצמאות, וראשיתו בשנת העשור למדינה (תשי"ח - 1958). עד היום כולל חידון התנ"ך גם שאלה מיוחדת של ראש הממשלה -

ברוח המסורת שנקבעה בימיו של דוד בן-גוריון.

(<http://lexicon.cet.ac.il/wf/wfTerm.aspx?id=1335>).

בן-גוריון נתן דוגמה אישית להתעניינות בתנ"ך בכך שיצר חוג בית בביתו העוסק בלמידת הספר ובהבנתו.

❖ מה היו ההנמקות של דוד בן-גוריון לחשיבותו של הידע בתנ"ך לכל תושב במדינת ישראל?

✚ תקליטים על בן גוריון

בסוף שנות החמישים של המאה הקודמת הגיעה לארץ המצאה שהייתה בשימוש באירופה

וארה"ב כבר מתחילת המאה – גלוית תקליט.

מפלגת מפא"י הוציאה מספר גלויות תקליט עם תמונה של ראש הממשלה דאז, דוד בן גוריון.

עיינו באתר:

[skip=1&http://www.tapuz.co.il/blog/net/ViewEntry.aspx?entryId=1633450](http://www.tapuz.co.il/blog/net/ViewEntry.aspx?entryId=1633450)

❖ קראו על גלויות התקליט שהוצאו וכתבו מה היה תוכן ומה מטרתן.

❖ לו הייתם מוציאים תקליט כזה בימינו, מה היה מסופר בו על בן-גוריון?

✚ נאומים לזכרו

דוד בן-גוריון נפטר בשנת 1973.

http://www.knesset.gov.il/vip/BenGurion/heb/Ben_Gurion_Speech.html –

נאום ראש הממשלה גולדה מאיר בט"ו בכסלו תשל"ד (10 בדצמבר 1973)

דברי יושב-ראש הכנסת ישראל ישעיהו בט' בכסלו תשל"ד (4 בדצמבר 1973)

❖ כתבו אילו היבטים מדגיש כל אחד מהנאומים על דמותו של בן-גוריון.

❖ כיצד כל אחד מהנאומים מציין את מנהיגותו של בן-גוריון?

❖ כתבו נאום לזכרו של בן-גוריון מנקודת מבט של זמננו.

מנחם בגין

✚ קורות חיים

יש הטוענים שקורות חייו של מנחם בגין משקפים ושזורים בתולדות המדינה.

❖ תארו בקצרה את תולדות חייו של מנחם בגין.

❖ בחרו ארבעה אירועים משמעותיים בעיניכם והסבירו כיצד הם עיצבו את דמותו של מנחם בגין כמנהיג.

○ הסבירו את בחירתכם ואת עמדתכם.

❖ בחרו ארבעה אירועים בעזרתם אפשר להעיד על מנהיגותו של מנחם בגין ועוצמתה.

○ הסבירו את בחירתכם ואת עמדתכם.

✚ בגין וארגון האצ"ל

אצ"ל = ארגון צבאי לאומי

❖ מדוע הוקם הארגון?

❖ מה היו מטרותיו?

❖ מה היו דרכי פעולתו?

❖ תפקידו של מנחם בגין בארגון?

❖ מה היו חילוקי הדעות באשר לפעילותו של הארגון לפני קום המדינה?

✚ חוק בגין

מטרתו של חוק זה להקים מרכז שינציח לדורות את פועלו ומורשתו של מנחם בגין.
פירוט החוק, כוונותיו ודרכים ליישמו באתר:

<http://www.knesset.gov.il/vip/begin/heb/begin5.htm>

❖ עיינו בחוק והביעו את התרשמותכם על מה מעידה דרך ליישמו (כגון - קביעת ועדות, קביעת שר שיעמוד בראש הוועדה, קביעת מועדים להתכנסות הוועדה, מעמד האנשים החתומים על החוק, אזכור דרכי ציון להנצחה).

בגין ואלטלנה

❖ מה הייתה אוניית אלטלנה?

❖ מה היו חילוקי הדעות אודות הטיפול באונייה, באנשים בנשק שהיו על סיפונה?

❖ מנחם בגין טען שָׁלַם את הירי של אנשי האצ"ל כדי למנוע מלחמת אחים. האם הוא צדק בהחלטתו?

○ הסבירו את עמדתכם.

❖ מנחם בגין נאם בכנסת על אירוע "אלטלנה".

<http://www.begincenter.org.il/Articles.aspx?CID=8057>

איזו עמדה משתקפת מנאומו של בגין בכנסת על אירועי "אלטלנה"?

❖ מה היו טענותיו של בן-גוריון אודות אלטלנה?

❖ האם צדק בהחלטתו לירות על האונייה?

○ הסבירו את טענותיכם.

✚ שלום עם מצרים

הסכם השלום בין ישראל למצרים

ביום שני כזו באדר תשל"ט (26 במרץ 1979) נחתם הסכם השלום בין ישראל למצרים על מדשאות הבית הלבן. ההסכם נחתם על ידי נשיא מצרים אנואר סאדאת, ראש ממשלת [ישראל](#) מנחם בגין ונשיא ארצות הברית [גימני קרט](#).

- ❖ תיאור יחסי ישראל ומצרים עד לחתימתו של הסכם השלום.
- ❖ מאבקים ומלחמות.
- ❖ הסכמים בין מצרים לבין ישראל.
- ❖ קידום השלום, צעדים בוני אמון וחתימת הסכם השלום בין המדינות.
- ❖ הסכם השלום בין ישראל למצרים, על כל פרטיו ונספחיו, נמצא באתר הכנסת: www.knesset.gov.il

פרס נובל לשלום

- מתן פרס נובל לשלום לאנואר סאדאת ומנחם בגין.
- ❖ נאום מנחם בגין בזמן קבלת פרס נובל, רכיבי התוכן של הנאום, משמעות הנאום ומסריו.
  - ❖ נאום אנואר סאדאת בזמן קבלת פרס נובל, רכיבי התוכן של הנאום, משמעות הנאום ומסריו.
  - ❖ הביעו את דעתכם, מהי משמעות מתן הפרס בעיניכם.
  - ❖ האם מתן הפרס הופך את הדמויות למנהיגים טובים יותר?
    - הסבירו את טענותיכם.

בגין ושיקום שכונות

בשנת 1977 הכריז ראש ממשלת ישראל דאז, מר מנחם בגין ז"ל, על פרויקט לאומי-חברתי חדש של מדינת ישראל בשיתוף עם יהדות התפוצות – פרויקט שיקום והתחדשות השכונות. מטרתו היא התמודדות מקיפה ורב-ממדית עם תופעת הפער החברתי המתרחב במדינת ישראל וטיפול במוקדי מצוקה חברתית ואזורי התבלות פיזית במרכזים עירוניים וביישובי פיתוח.

פרויקט שיקום שכונות, פותח במדינות המערב במטרה להתמודד עם המצוקה החברתית-כלכלית של התושבים בשכונות עירוניות, הנמצאות בתהליך מואץ של התבלות פיזית והתדרדרות חברתית.

מתוך:

http://moch.gov.il/shikum_vehitchadshut/shikum_shechunot/Pages/shikum_shechunot.aspx

- ❖ מה היו מטרות הפרויקט?
- ❖ מה היו דפוסי הפעולה שלו?
- ❖ מה היו ההטבות לתושבי השכונות?
- ❖ מה הייתה הביקורת על פרויקט שיקום השכונות?
- ❖ הביעו את דעתכם האישית על הפרויקט. האם גם עירכם, או אחת השכונות שבה, הייתה חלק מהפרויקט?

- ❖ כיצד הפרויקט בא לידי ביטוי בעירכם?
- ❖ האם הוא הצליח, בעיני התושבים ובעיני השלטון המקומי?
- ❖ מה מעידה תמיכתו של מנחם בגין בפרויקט זה על עמדותיו וערכיו החברתיים?
- ❖ מה מעידה החלטתו זו על דמותו כמנהיג?

🚩 דרכי הנצחה - בגין זה לא רק רחוב ובן-גוריון זה לא רק שדה תעופה.

- ❖ מהם הקריטריונים להנצחה לאומית של דמויות.
- ❖ מהו חוק ההנצחה?
- ❖ הביאו דוגמאות לדרכי הנצחה של הדמויות.
- ❖ מהי הדרך הראויה בעיניכם להנציח דמות?
  - הסבירו את טענותיכם.
- ❖ האם חשוב להנציח את דמויותיהם של מנחם בגין או דוד בן-גוריון?
  - הסבירו את טענותיכם.
  - כיצד ראוי להנציח אותם?
- ❖ משרד הדואר הוציא בולים הנושאים את דיוקנותיהם של דוד בן-גוריון ומנחם בגין.
  - האם הוצאת בול היא דרך ראויה להנציח את הדמות? הסבירו את טענותיכם.

🚩 נקודות מפגש בין דוד בן-גוריון לבין מנחם בגין

- לתולדות חייהם של שני האישים יש זיקה הדוקה להיסטוריה של מדינת ישראל.
- ❖ מצאו שתי/שלוש נקודות מפגש של שתי הדמויות עם אירועים היסטוריים משמעותיים בתולדות המדינה והציגו את עמדתו של כל אחד מהם כלפי האירוע.

🚩 אירועים מחיי המדינה

- ❖ בחרו אירוע מחיי היומיום של מדינת ישראל.
  - תארו את האירוע.
  - מה היה אומר כל אחד מהאישים על האירוע הזה?

🚩 בחינת אישיותם של המנהיגים

- ❖ מה מתוך הערכים והתכונות שהשתקפו באישיותם ומעשיהם של מנחם בגין ודוד בן-גוריון ראוי לאמץ בחברה הישראלית של היום?

- הסבירו את עמדתכם.
- ❖ מה אתם כבני נוער הייתם רוצים לאמץ?
- הסבירו את עמדתכם.
- ❖ האם דוד בן-גוריון או מנחם בגין היו מנהיגים פורצי דרך?
- הסבירו את טענותיכם והביאו לכך דוגמאות מחיי האישיים ומההיסטוריה של מדינת ישראל.
- ❖ האם דוד בן-גוריון או מנחם בגין היו מנהיגים המחויבים למדינה?
- הסבירו את טענותיכם והביאו לכך דוגמאות מחיי האישיים ומההיסטוריה של מדינת ישראל.
- ❖ לו הייתם פוגשים את דמותו של דוד בן-גוריון או את מנחם בגין מה הייתם אומרים להם ומה הייתם שואלים אותם?

חלק תשיעי: דוגמאות למושאי חקר העוסקים בשאלות מכלילות

- שאלות מכלילות אלה עוסקות ברעיונות מפתח בזיקה לדמויות של מנהיגים ואופן הנהגתם.
- כדי לפתח את הנושא מומלץ שהתלמידים יבהירו את מושגי היסוד בנושא שבחרו כמו 'חזון' 'מעשה' תהליך קבלת החלטות' 'פריצת דרך' 'ציון דרך היסטורי' וכדומה.
- הנושא יכול להתייחס לכל אחת מן הדמויות: דוד בן-גוריון או מנחם בגין.
- מומלץ לבסס את הכתיבה הטיעונית בנושא באירועים ועובדות מחייו של המנהיג.
- **חינוך למנהיגות:** חזון ומעשה בחיי מנהיג. הבנת החשיבות של החזון והדרכים ליישומן, הבנת המורכבות של תהליך קבלת החלטות לאור מציאות משתנה.
- **בן גוריון ובגין, מנהיגים פורצי דרך:** חזונם לאור אירועים מכוננים וציוני דרך בהיסטוריה של מדינת ישראל.
- **חשיבות הזיכרון של דמויות מופת במורשת הדורות המתאפיינים במחויבות לעם,** לארץ ולמוסר הנביאים.
- **מה ניתן ללמוד ממנהיגותם של האישים:** מחזונם, ממעשיהם ומהחלטותיהם הערכיות

חלק עשירי: הצעות לפעילות סיכום

מנהיגות

- מומלץ לקיים פעילות זו כסיכום, עם סיום מהלך עבודות החקר של התלמידים.
- ❖ בירור המושג מנהיגות בעזרת הגדרות שונות למושג מנהיגות ומיפוי המאפיינים של סוגי המנהיגות.
- ❖ איזה סוג מנהיג מהווה כל אחת מהדמויות: מנחם בגין ודוד בן-גוריון? לנמק בליווי דוגמאות מאירועים והתנהגויות של המנהיגים.

- ❖ שאלו מבוגרים בסביבתכם הקרובה (הורים קרובי משפחה אחרים וחבריהם) כיצד הצטיירה בעיניהם דמותם של המנהיגים.
- ❖ אילו מתכונות המנהיגות המועדפת עליכם הייתם בוחרים לאמץ?
○ הסבירו מדוע?
- ✚ פעילות בית ספרית או פעילות קהילתית :
- ❖ ניתן להציג בפני קהילת המוסד החינוכי נושאים אקטואליים שעלו לדיון ולבירור בקבוצות השונות. לבנות קבוצות דיון מעורבות (של כיתות שונות ו/או בשילוב הורים) ולדון בנושאים בהיבט אקטואלי, חברתי וערכי.
- ❖ ניתן לערוך פעילות הנושאת אופי של משפט ציבורי בסוגיות ובדילמות בהיסטוריה של מדינת ישראל, בהן היו מעורבים מנחם בגין ו/או דוד בן-גוריון. (למשל על נושא אלטלנה - האם ההוראה לירות על האנייה הייתה נכונה? או על החזרת סיני למצרים – שלום תמורת שטחים – האם זו החלטה נכונה?)
- ❖ ציינו שתי הצלחות לכל מנהיג והסבירו מדוע הן הצלחות. ציינו שני כישלונות לכל מנהיג והסבירו מדוע הם כישלונות.
- הערה מתודית**- יש להכין את התלמידים למבנה של משפט: בחירת בעיה לדיון, בחירת דמות של קטגור, בחירת דמות של סניגור, בחירת דמות של שופט, צורך להביא מסמכים ועדויות כדי להוכיח את הטענות.
- ❖ ניתן להציג את תוצרי הקבוצות בתערוכה משותפת.
התצוגה צריכה להיות מאורגנת סביב יסוד מארגן (למשל חלוקה לפי נושאים, לפי הדמויות, על פי ציר זמן) מלווה בהסברים קצרים על כל תוצר ותוצר.
- ❖ תכנון טיול בארץ ישראל אשר בשלב תחנות בחייהם של כל אחד מהאישים.
- ❖ תכנון משחק מסלול המשלב שאלות הקשורות לקורות חייהם של כל אחד מהאישים.
- ❖ כתיבת ביוגרפיה / כתיבת יומן אישי מפי אחד האישים המתאר אירוע משמעותי בחייו דרך נקודת הראות שלו.
- ❖ הכנת סרטון המכיל ציוני דרך משמעותיים בחייו של אחד המנהיגים.

חלק אחד עשר: שירים על דוד בן-גוריון, מנחם בגין ורוח התקופה (ניתן למצוא הפניות למילות השירים במאגר שפר באתר אלמוג)

בן גוריון מילים: שלמה גרוניך לחן: מתי כספי ושלמה גרוניך

דוד בן גוריון מילים: יורם טהרלב לחן: יאיר רוזנבלום
מתוך "בגין" פואמה מאת אהרון שבתאי (הוצאת כתר) קטע המתייחס לאירוע בבית הכנסת בעקבות הולדת ביתו של בגין חסיה

יכול להיות שזה נגמר מילים: יהונתן גפן לחן: שם טוב לוי

חלק שנים עשר: מקורות מידע דיגיטליים אודות דוד בן-גוריון

מקורות – דוד בן-גוריון

מתוך: האתר לחברה מנהל ונוער <http://noar.education.gov.il>

המכון למורשת בן-גוריון
באתר מידע על בן-גוריון: ביוגרפיה קצרה, תמונות ומבחר דברים מכתביו. בנוסף, מידע על המכון למורשת בן-גוריון, גוף חינוכי שבונה ומפעיל תוכניות חינוכיות לתלמידים ולמורים בכל רחבי הארץ, ועל צריף בן-גוריון בנגב.

http://bgarchives.bgu.ac.il/moreshet/firstpage_general/index.html

הנגב במדינת ישראל

אתר מבית סנונית, אשר עוסק במקומו של הנגב במדינת ישראל. הפעילות כוללת היכרות עם דוד בן-גוריון ועם הקשר שלו לנגב, מידע על תהליכי השינוי שעברו על הנגב מאז ימי בן-גוריון ועל הקשיים בחבל ארץ זה.

www.snunit.k12.il/seder/negev

המועצה להנצחת ראשי ממשלה ונשיאים

באתר ביוגרפיה של דוד בן-גוריון לצד ביוגרפיות של ראשי הממשלה ונשיאיה של מדינת ישראל.

www.pmo.gov.il/memorial/homepage.asp

דוד בן-גוריון אדריכל המדינה

אתר הסוכנות היהודית על ראשי הממשלה של מדינת ישראל ובו מידע ביוגרפי על דוד בן-גוריון.

<http://www.jafi.org.il/education/50/heads/bg.htm>

בן-גוריון, דוד – אתר הכנסת

באתר ביוגרפיה של דוד בן-גוריון.

http://www.knesset.gov.il/lexicon/heb/ben_gurion.htm

מגילת העצמאות – אתר הכנסת

באתר הנוסח הכתוב המלא של ההכרזה בליווי הקלטת קולו של דוד בן-גוריון קורא את מגילת העצמאות. עוד באתר מסמכים הקשורים להכרזת העצמאות, תמונות, הסברים על מושגים חשובים וביוגרפיות של מספר אישים שחתמו על המגילה (ובניהם דוד בן-גוריון).

www.knesset.gov.il/docs/heb/megilat.htm

שלושת הגדולים: מנהיגותם של הרצל, וייצמן ובן-גוריון

מאמר מאת פרופ' זאב צחור על תרומתם של הרצל, וייצמן ובן-גוריון להגשמת הרעיון הציוני ולהקמת מדינת ישראל.

<http://lib.cet.ac.il/Pages/item.asp?item=2261>

מדרשת בן-גוריון – שדה בוקר

המדרשה מכילה את ביי"ס התיכון לחינוך סביבתי, ביי"ס שדה-בוקר, ביי"ס יסודי צין, היחידה לפיתוח תוכניות לימודים בחינוך סביבתי, מרכז אזורי להעשרה ולמדעים, באתר הצעות לטיולים ברגל ובאופניים וכן מפה, קבוצות דיון וחדשות.

www.boker.org.il

לחיות את ההיסטוריה – לקראת מדינה

פעילות מתוקשבת הכוללת את סיפורן של דמויות בדרך להקמת המדינה, ודוד בן-גוריון ביניהן. באתר ביוגרפיה של דוד בן-גוריון, המותאמת לכתות הגבוהות של בית הספר היסודי, חומר נוסף והפעלות. האתר כולל גם מידע על העליות לארץ, על חיי היהודים בגולה ועל שינויים חברתיים. דמויות נוספות: שרה אהרונסון, מנחם בגין, רחל המשוררת, אליעזר בן-יהודה, יוסף טרומפלדור, הנרייטה סאלד ועוד.

<http://www.galim.org.il/times/history/>

ממנהיגי העבר לדור העתיד

משרד ראש הממשלה ריכז חומר אודות מנהיגים במדינת ישראל, נשיאי מדינה וראשי ממשלות. מטרתה של החוברת לספר את תולדות מדינת ישראל דרך סיפור חייהם של אנשים שעמדו בראשה בחמישים שנותיה הראשונות. בחוברת יש מידע על דוד בן-גוריון והצעות לפעילויות עם תלמידים.

http://meyda.education.gov.il/files/Mazkirut_Pedagogit/TarbutIsraelMoreshet/1-74.pdf

חלק שלושה עשר: מקורות מידע דיגיטאליים אודות מנחם בגין

מתוך:

<http://noar.education.gov.il>

מידע כללי

המרכז למורשת מנחם בגין

קישור זה יוביל אתכם אל אתר המרכז למורשת מנחם בגין. תמצאו בו שפע חומרים מעניינים. ואתם מוזמנים לשוטט בו וליהנות מכל מה שהוא מציע. בהמשך תמצאו הפניות ספציפיות למקורות באתר זה.

<http://www.begincenter.org.il/home.asp>

קישור באתר לביוגרפיה של בגין

http://www.begincenter.org.il/about.asp?Module_id=17#par1773

קישור באתר למשנתו ומורשתו של מנחם בגין

http://www.begincenter.org.il/about.asp?Module_id=19

קישור באתר לאלבום תמונות

http://www.begincenter.org.il/gallery.asp?subject_id=12

משרד ראש הממשלה

מידע על בגין מתוך אתר משרד ראש הממשלה

<http://www.pmo.gov.il/PMO/History/FormerPrimeMinister/begin.htm>

אתר הכנסת

מידע על מנחם בגין מתוך אתר הכנסת

http://www.knesset.gov.il/lexicon/heb/begin_men.htm

תקופת המחתרת ופרשת אלטלנה

טקסטים של נאומים ושידורים

נאומים, שידורים וכרוזים בתקופת המחתרת מאת מנחם בגין- מתוך אתר דעת.

באתר זה תמצאו חומר חשוב מאוד על דרכו של בגין כמנהיג האצ"ל.

<http://www.daat.ac.il/daat/ezrachut/begin/tohen-2.htm>

בגין כחבר מחתרת – מגורי מסתור

<http://www.daat.ac.il/daat/history/maamarim/dirot-2.htm> פרשת אלטלנה

מה היא פרשת אלטלנה - מתוך אתר ויקיפדיה. שימו לב להפניה למקורות נוספים בתחתית העמוד.

<http://he.wikipedia.org/wiki/%D7%90%D7%9C%D7%98%D7%9C%D7%A0%D7%94>

נאומו של מנחם בגין בעקבות פרשת אלטלנה

אתר תחנת הרדיו "קול הלב" מביא את נאומו של בגין לאחר הטבעת אונית הנשק אלטלנה, בשנת 1948. זהו מסמך חשוב שכדאי לעשות מאמץ ולקרוא למרות שיש לפתוח את כל אחד מעמודיו בנפרד.

<http://www.kolhalev.com/www2/article155.php>

על בגין כראש ממשלה

עשר שנים למותו של בגין - פעילות לימוד והנצחה

begin1.doc (353 Kb)

מסמך מתוך אתר משרד החינוך ובו הצעה לפעילות חינוכית בבתי הספר במלאת עשר שנים לפטירתו של מנחם בגין. במסמך מבחר מקורות מעניינים על תחומי פעילותו השונים של מנחם בגין כראש ממשלה.

http://bb7.jacontact.org/@@87941022b58fd732e09a48c994f0f42f/courses/1/PD-RI/content/_13362_1/begin1.doc

בגין וישראל השנייה

מאמר על נושא הפער העדתי והחברתי בישראל. תרומתו של מנחם בגין לצמצום הפערים האלה נזכרת במאמר בסעיף הדרך בין השסע החברתי למערכת הפוליטית.

<http://he.wikipedia.org/wiki/%D7%9E%D7%96%D7%A8%D7%97%D7%99%D7%9D>

בגין והסכם השלום עם מצרים

מאמר בנושא הסכמי השלום עם מצרים. שימו לב לחלקו של מנחם בגין במהלך כולו ובעיצוב השפה והמונחים גם של הסכמי שלום עתידיים.

http://he.wikipedia.org/wiki/%D7%94%D7%A1%D7%9B%D7%9D_%D7%94%D7%A9%D7%9C%D7%95%D7%9D_%D7%91%D7%99%D7%9F_%D7%99%D7%A9%D7%A8%D7%90%D7%9C_%D7%9C%D7%9E%D7%A6%D7%A8%D7%99%D7%9D

מלחמת לבנון

מידע בסיסי על מלחמת לבנון הראשונה עליה החליטה הממשלה בראשותו של מנחם בגין

<http://www.ynet.co.il/yaan/0,7340,L-22603,00.html>

סברה ושתילה

מידע על הטבח שביצעו הנוצרים במחנות הפליטים הפלסטינאים במהלך מלחמת לבנון. אירועים אלה הביאו להפגנת מחאה גדולה בתל-אביב ולועדת חקירה שבדקה את אחריותה של המנהיגות הישראלית לאי מניעת הטבח.

http://he.wikipedia.org/wiki/%D7%98%D7%91%D7%97_%D7%A1%D7%91%D7%A8%D7%94_%D7%95%D7%A9%D7%AA%D7%99%D7%9C%D7%94

חלק ארבעה עשר: מקורות כלליים

1. הערך מנחם בגין מאנציקלופדיה מודפסת – בריטניקה/ אנציקלופדיה עברית/ לקסיקון אישים.
2. משנתו של בגין מתוך אתר מורשת בגין -
<http://www.begincenter.org.il/FAQ.aspx?CID=8069>
3. מנחם בגין - ויקיפדיה
4. מנחם בגין – דיוקנו של מנהיג http://www.e-mago.co.il/Editor/history_-1109.htm
5. מנחם בגין – מתוך אתר משרד ראש הממשלה
<http://www.pmo.gov.il/PMO/History/FormerPrimeMinister/begin.htm>
6. מנחם בגין – תולדות חיים <http://www.galim.org.il/times/history/new.php?event=2&id=2>

ממנהיגי העבר לדור העתיד

משרד ראש הממשלה ריכז חומר אודות מנהיגים במדינת ישראל, נשיאי מדינה וראשי ממשלות. מטרתה של החוברת לספר את תולדות מדינת ישראל דרך סיפור חייהם של אנשים שעמדו בראשה בחמישים שנותיה הראשונות. בחוברת יש מידע על מנחם בגין והצעות לפעילויות עם תלמידים.

http://meyda.education.gov.il/files/Mazkirut_Pedagogit/TarbutIsraelMoreshet/1-74.pdf

האנציקלופדיה למדעי החברה הערך - "מנהיגות" הפעלופדיה - מנהיגות

"בתוקף המציאות" מאת יהושפט הרכבי הוצאת מוסד ון ליר, ירושלים תשמ"א, עמ' 81-88

אנטואן דה-סנט אקזופרי, הנסיך הקטן

"בן גוריון" מאת: מיכאל בר זוהר הוצאת עם עובד, עמ' 403

מהי מנהיגות? <http://he.wikipedia.org/wiki/>

מיכה פופר, מנהיגות מעצבת, מבט פסיכולוגי, הוצאת הספרים של אוניברסיטת ת"א על שם חיים רובין. מיכה פופר, המנהיגות כתופעה,

www.edu-negev.gov.il/bs/yeda.../poper.doc

משרד החינוך

http://meyda.education.gov.il/files/Mazkirut_Pedagogit/TarbutIsraelMoreshet/1-74.pdf

ביבליוגרפיה

אבניאון א', (1997). כריזמה. מילון ספיר – מילון עברי-עברי מרוכז. הד ארצי הוצאה לאור / אתיאב הוצאה לאור

בירונבוים, מ' (1997). ערכה למיפוי ולהערכה של כישורי הכוונה עצמית בלמידה בדרך החקר. משרד החינוך התרבות והספורט, מחלקת הפרסומים. עמ' 12.

חוק חינוך חובה www.shatil.org.il/data/arabedu_law.mamlachty.doc (15/05/08)

י" קרת, בתוך: "טיפול לומד בעל הכוונה עצמית: פדגוגיה של ספרות מקרים" בעריכת משה זילברשטיין, מכון מופ"ת ומשרד החינוך, תשס"א.

כישורי חיים – כישורים, נושאים התפתחותיים ומניעתיים, משרד החינוך התרבות והספורט המנהל הפדגוגי, התשנ"ז ירושליים

לנדסברג, מ' (2004). כלים למנהיגות: חזון, כוח מניע, השראה. תל-אביב: וייד.

פופר, מ' (2007). מנהיגות מעצבת: מבט פסיכולוגי. תל-אביב: אוניברסיטת תל-אביב.

פופר, מ' (1994). מנהיגות קרבית בצה"ל ומנהיגויות בארגונים עסקיים: השוואות ומשמעויות. פתוח ארגוני בישראל, 6: 11-19.

היחידה פותחה ע"י איריס ברקוביץ והדר טימור, המרכז לתכנון לימודים הוראה והערכה מכללה אקדמית בית ברל

© כל הזכויות שמורות